

Cez prekážky s pokorou – Na slovíčko s E. Baranovou

S francúzštinárkou docentkou Elenou Baranovou sa stretávame v priestoroch FF UMB, zvyčajne usmiatou, rezko kráčajúcou, vždy majúcou čas pristaviť sa i pohovárať, ochotnou poradiť i zasmiať sa. Jej život nebol priamočiary, vždy prišlo ono ALE... V pomyselnom konflikte si napokon vždy našla zaľúbenie. Preto aj náš rozhovor chce naplniť oblúk od vedomého úsilia niečo dosiahnuť po nachádzanie radosti v tom, čo jej osud priniesol.

Narodili ste sa v Martine, ale už 60 rokov žijete v meste pod Urpínom. Kde sa cítite doma?

V Turčianskej záhradke. Odtiaľ pochádzala moja mama, stala sa krajinou srdca môjho otca, je rodiskom môjho manžela a bola domovinou mnohých mojich blízkych duší. Nikdy som sa od tohto kraja celkom „neodstihla“. V malej turčianskej dedinke Moškovec („Dvadsať domov aj s vrbami,“ ako vravieval môj starý otec.) sme až donedávna mali starorodičovskú chalupu. Mám tam pochovaných starých rodičov aj rodičov. Siluety Tlstej a Ostrej vo Veľkej Fatre sú súčasťou mojej vnútornej obrazovej galérie. Vždy cítim zmenu, keď vlak vyjde z Čremošnianskeho tunela (najdlhšieho tunela na Slovensku). „Za tunelom je iný vzduch,“ hovorievali už moji rodičia a platí to dodnes. Toto zakorenenie má zrejme „na svedomí“ aj plejáda vzácných ľudí, s ktorými sme sa stýkali v priestore medzi Martinom a Turčianskymi Teplicami a ktorí nás obohacovali hĺbkou svojho prežívania a pohľadu na svet v časoch dobrých aj ťažších. Voľnejšie sa nám tam dýchalo ako v Bystrici...

Môžete ozrejmíť Vašu kľukatú cestu za vzdelaním?

Všetky stupienky na ceste za vzdelaním som mala zahatané prekážkami. V tretej triede mi diagnostikovali silnú krátkozrakosť, a tak ma rodičia odťahovali od všetkého, čo nesúviselo so základnými školskými povinnosťami. Dokonca mi obmedzovali aj čítanie. V učiteľskej rodine som pritom žila obklopená knihami a čítanie patrilo medzi moje základné životné potreby. Nuž som čítala tajne. Aj s baterkou pod perinou...

Tak sa stalo, že som sa cudzie jazyky (okrem povinnej ruštiny) začala učiť až na strednej škole (nikdy som však nepocítila, že by sa tým dačo bolo zanedbalo).

Na strednú školu som sa ale ako učiteľské dieťa len tak ľahko nedostala. Už si nepamätám, ako sa napokon podarilo, že ma predsa len prijali do jednej z dvoch bystrických stredných všeobecnovzdelávacích škôl (ako sa vtedajšie gymnáziá nazývali). Tam som začala s francúzštinou. Nad iným jazykom som ani neuvažovala. Túžba naučiť sa po francúzsky sa vo mne rozohrela vďaka pohľadnici z Francúzska s kusom rozoklaného kamenistého pobrežia, do ktorého dorážali morské vlny. Dozvedela som sa, že je to scenéria z Finistère v Bretónsku, najseverozápadnejšieho výbežku Francúzska. Vtedy vo mne skrsla túžba sa tam raz dostať a – naučiť sa po francúzsky. (To som ešte netušila, že k francúzštine ma dostane kraj, ktorého pôvodným jazykom je keltská bretónčina a ktorý francúzštine dlho vzdoroval.)

Do štúdia francúzštiny som sa pustila s vervou aj vďaka silnému rodinnému frankofilnému zázemiu. (Moji rodičia mali francúzštinu na gymnáziu, pre otecka to bol celoživotný koníček a neskôr ako krajský metodik pre ruštinu a cudzie jazyky sa jej venoval aj profesionálne.) Mojou prvou profesorkou francúzštiny bola pani doktorka Marta Gregová, ktorá nám dala výborné základy. Dnes má vyše 90 rokov a sme stále v kontakte. Využívala som všetko, čo sa dalo (veľa toho vtedy nebolo!), aby som sa v jazyku zdokonaľovala. Spomínam si na príhodu, keď mi otec povedal, že on uzná, že viem po francúzsky, až keď prečítam Hugových Bedárov v pôvodine (doma sme totiž mali bibliofilské vydanie tohto románu). Ja som sa tejto výzvy chytila a po roku školského učenia som prečítala prvý diel. Moje prvé víťazstvo...

Po maturite v r. 1962 sa mi postavila do cesty ďalšia prekážka, dokonca dve: z kádrových dôvodov som nemala šancu dostať sa na vysokú školu humanitného zamerania do Bratislavy a od školského lekára som pre slabý zrak nedostala potvrdenie o spôsobilosti na vysokoškolské štúdium. Moji rodičia sa však nedali odradiť. Na rok som odišla do Prahy, kde som v jazykovej škole chodila do intenzívneho kurzu francúzštiny. Bývala som v rodine matkinej spolužiačky z vysokej školy, takže prechod k samostatnosti bol príjemne postupný a tento prvý pražský rok ma po každej stránke posunul dopredu. Na ďalší rok som si celkom prirodzene podala prihlášku na vysokú školu v Prahe, a to na štúdium tlmočníctva a prekladateľstva na Univerzite 17. novembra, ktorá vtedy fungovala druhý rok. O učiteľské štúdium som záujem nemala; myslela som si, že „dvaja učitelia v rodine stačia“. Pečiatku od lekára som nakoniec dostala – vtedajší primár očnému oddelenia v Banskej Bystrici MUDr. Kolačný mi ju dal s poznámkou, že keďže nehodlám študovať medicínu, pri určitej disciplíne a správnej životospráve niet dôvodu brániť mi v štúdiu zvoleného odboru.

A naozaj. Vysokoškolské štúdium tlmočníctva a prekladateľstva v kombinácii francúzsky a ruský jazyk som bez veľkej námahy úspešne ukončila v pamätnom roku 1968.

Vyučovanie a zvládnutie cudzieho jazyka v škole je iné ako poznanie a ovládanie autentického jazyka. Ako ste Vy osobne pristupovali k tomuto faktu?

Toto som vtedy neriešila. Na univerzite sme mali výborných profesorov, hoci viacerí z nich nemali prax v hovorenom jazyku, keďže v tých rokoch sa do tzv. kapitalistického zahraničia dalo dostať skutočne len výnimočne. Mali sme však aj rodených hovoriacich a využívali sme aj iné možnosti kontaktu s autentickým jazykom, čo bolo niekedy celkom dobrodružné. Dnes môže pripadať absurdné, že sme s jedným z našich profesorov chodievali pod rúškom tmy počúvať francúzske šansóny do tmavej učebne – aby nás neodhalili a neupodozrievali z nedovoleného spolčovania! A tiež sme si písali s rovesníkmi zo zahraničia. Mala som bohatú korešpondenciu od Uralu cez Francúzsko a Afriku po Kanadu. A cesty do zahraničia... Počas štúdia sme mali nezabudnuteľnú mesačnú stáž v Moskve a Leningrade a do Francúzska som sa prvýkrát dostala súkromne v lete pred posledným ročníkom, keď už bolo citeľné politické uvoľnenie...

Spomenuli ste, že ste netúžili nasledovať rodičov ako učiteľské vzory, preto ste sa rozhodli študovať prekladateľstvo a tlmočníctvo. Po absolvovaní pražského štúdia ste v r. 1968 získali ročný štipendijný pobyt vo Francúzsku. Čo Vám táto skúsenosť dala? Neuvažovali ste zostať v cudzine?

Politický odmäk sa prejavil aj tým, že som s červeným diplomom získala legálnu možnosť doplniť si štúdium ročným pobytom na niektorej francúzskej univerzite. Rozhodla som sa, že pôjdem do Rennes, hlavného mesta Bretónska. Tam som sa v lete predtým dostala vďaka

rodine francúzskej priateľky, s ktorou som si počas celého štúdia písala (doteraz sme v kontakte a navštevujeme sa). Aj rodičia ma ľahšie púšťali, keď vedeli, že nejdem do neznáameho prostredia.

Opäť však v tom bol háčik. Všetky papiere som mala v poriadku (a kto si na tie časy pamätá, vie, že to nebolo vôbec jednoduché), avšak štipendium sa kamsi „vyparilo“. Ocitla som sa vo Francúzsku na jeseň 1968 s povolením a vízami, s rodičovským požehnaním a 100 frankami v peňaženke (dnes asi 14 eur). Na univerzite v Rennes v tom roku otvorili špeciálne štúdium francúzskeho jazyka a literatúry pre zahraničných študentov s tímom nadšených profesorov. Atmosféra bola pre – používajúc aktuálny slovník – migrantov z Československa priaznivá a ja som sa tam hneď, aj napriek „vreckovým suchotám“, cítila ako ryba vo vode. S elánom som sa pustila do štúdia. Materiálna stránka bola hlavne zo začiatku dosť dramatická. Moji rodičia si mysleli, že to do Vianoc „vzdám“ a vrátim sa, ale prerátali sa: „baranovská nátura“ sa prejavila.

V Rennes som zažila neobvyklú pohostinnosť a ústretovosť (napr. ubytovanie v internáte: „zaplatíte, keď budete môcť“) a postupne sa utvorila aj družná komunita krajanov. Na univerzite, aby som mala z čoho žiť, zriadili lektorát češtiny, a tak som popri vlastnom štúdiu učila základy češtiny študentov ruského jazyka. V druhom polroku som dokonca začala dostávať aj štipendium, hoci som oň nežiadala. Až po tridsiatich rokoch som sa dozvedela, že dobrým anjelom, ktorý mi ho vybavil, bola naša profesorka Madame Allaire, ktorá mala na starosti zahraničných študentov...

Dostala som ponuku zostať na univerzite aj na ďalší rok, ja som sa však vrátila domov. Ak ma pamäť neklame, ani som o možnosti zostať vo Francúzsku neuvažovala. Vedela som, že som doma potrebná, a cítila som povinnosť podeliť sa so študentmi doma s tým, čo som získala. Na lektorát češtiny po mne nastúpil spisovateľ Milan Kundera. Tento prvý francúzsky rok bol pre celý môj ďalší život determinujúci. Uvedomila som si, že s jasným cieľom, s Božou pomocou a s dobrými ľuďmi okolo sa dá aj z mála vyžiť a veľa získať. A to, čo som vtedy dostala, sa dodnes usilujem vracať.

Napriek tomu, že ste pôvodne k učiteľstvu nesmerovali, v pedagogickom procese fungujete vyše 40 rokov. Zanechávate v študentoch stopu, ozvenu, takže sústredenosť rodičovských génov Vás neobišla a učiteľovanie sa stalo Vaším poslaním. Ako sa prihodilo toto ALE?

Teraz sa nad tým len usmievam... Zubami-nechtami som sa bránila učeniu, a nakoniec sa mi stalo celoživotným poslaním. Lebo, čuduj sa svete, stále veľmi rada učím, dokonca ani teraz, po toľkých rokoch, sa mi nezunovalo! Stalo sa to takto: kým som bola v Rennes, pani doktorka Gregová, ktorá v tom čase už pôsobila ako odborná asistentka na Pedagogickej fakulte, mala nasledovať svojho manžela do Afriky, lenže pod podmienkou, že si za seba nájde náhradu. S mojím otcom (naše rodiny sa priatelili) usúdili, že tou náhradou by som mohla byť ja. Vtedy ešte nefungoval systém konkurzov, slovo dalo slovo a po návrate domov ma čakala „hotová vec“. Aká bola moja prvá reakcia, na to si už nespomínam. Faktom je, že od októbra 1969 som nastúpila ako asistentka na vtedajšiu katedru jazykov a prebrala po Dr. Gregovej celý úväzok: 18 hodín francúzskej gramatiky!

Pani doktoru Martu Gregovú ste ale nezastupovali dlho, keďže ste v r. 1970 odišli na rok do Paríža študovať francúzštinu ako cudzí jazyk. S akými pocitmi ste sa dotýkali kľučiek sorbonnskej univerzity, ktorých sa pred Vami dotýkali aj nositelia Nobelovej ceny?

Áno, odučila som dva semestre, keď na fakultu prišla ponuka odísť na rok na parížsku Sorbonnu. Nikomu z kolegov sa nehodilo na tak dlho odísť, a tak som sa „obetovala“ ja. Vybavovanie formalít nebolo jednoduché, v Československu už panovala „normalizácia“, ale nakoniec som predsa len odcestovala.

A opäť to nebolo bez prekážok. Inštitút pre učiteľov francúzštiny ako cudzieho jazyka (predchodca dnešnej presne štruktúrovanej univerzitnej formácie) sídlil priamo v historickej budove Sorbonny. Vtedy som ju vnímala len ako studené pochmúrne priestory, ktoré na mňa pôsobili tiesnivo.

Pred zápisom som musela absolvovať pohovor, na ktorom som sa dozvedela, že prijímacou podmienkou je niekoľkoročná učiteľská prax. Tú som nemala, ale nevzdala som sa. Už ani neviem, ako sa mi podarilo presvedčiť komisiu, aby urobili výnimku. Nakoniec sme boli v skupine postarších kolegov dve mladice: Brigitte z Nemecka a ja. Štúdium zamerané na didaktiku francúzštiny ako cudzieho jazyka bolo veľmi náročné, hlavne pre mňa s tlmočnicko-prekladateľskou formáciou. Dalo mi však taký základ, že som z neho dlhé roky čerpala a posunulo moje didaktické myslenie a postoje značne dopredu. Takto som sa dostala k učiteľskej aprobácii.

Prezradíte, či bol Montmartre – bohémске miesto parížskeho kopca – láskou Vašich študentských liet?

Veruže nebol. Ako rýchlo som sa udomácnila v bretónskom Rennes, tak som si na Paríž dlho nevedela zvyknúť. Necítila som sa dobre v spleti budov, ulíc, ľudí. Chýbala mi dominanta, akou sú v Prahe Hradčany a lúnia mesta stúpajúca k nim. Až kým som si neuvedomila, že Paríž nie je jeden, že Parížov je mnoho. Že si musím nájsť ten svoj. Keď sa mi to po pol roku podarilo, mala som vyhraté. Dnes sa v Paríži cítim dobre (hoci oveľa menej bezpečne ako pred 45 rokmi), mám tam miesta, kam sa rada pravidelne vraciam.

Po návrate zo Sorbonny ste pokračovali v prednášaní gramatiky na Pedagogickej fakulte až do r. 1981, keď vtedajšia strana a vláda zrušila prípravu učiteľov cudzích jazykov na PF v Banskej Bystrici. Potom ste pôsobili na Fakulte ekonomiky služieb a cestovného ruchu (FESCR). Pre vyučovanie gramatiky ste sa rozhodli sama? Čím bolo pre Vás skúmanie gramatiky? Vzťah k francúzštine ste predsa získali aj prostredníctvom literatúry...

Jazykový systém ma od začiatku fascinoval. Bavilo ma objavovať, ako funguje, pravidelnosti aj prípady, keď sa správa úplne inak, ako by sme očakávali. Ako sa patrí na živý organizmus.

Morfosyntax bola aj témou mojej diplomovej a rigorózneho práce, v druhom prípade som sa nevenovala stavbe vety, ale textu, čo bolo na tie časy dosť progresívne.

Po nástupe na PF som učila hlavne gramatiku – a zostala som jej verná dodnes. V súčasnosti mám dve smerovania: jednak usilovať sa uľahčiť študentom zvládnutie tejto zložky jazyka, jednak budúcich učiteľov viesť k tomu, aby si našli čo najúčinnější spôsob, ako gramatiku

vyučovať. Za vyše polstoročný kontakt s francúzštinou som bola svedkom vývoja tohto jazyka do aktuálnej podoby a zažila som na vlastnej koži všetky dôležité metódy vyučovania francúzštiny, alebo som sa s nimi aspoň dostala do kontaktu.

Gramatika to nemá ľahké: raz je na výslni, raz v podzemí. Po metódach, ktoré propagovali učenie sa cudzích jazykov bez gramatiky, sme dnes v štádiu, keď sa už o jej mieste vo vyučovaní-učení sa cudzieho jazyka nediskutuje.

Gramatika, „*la grande dame*“ (veľká dáma), ako ju nazval Daniel Coste, jeden z významných francúzskych osobností didaktiky francúzštiny ako cudzieho jazyka, sa teda do učební aj učebníc vrátila. Nemá ale ešte vyhraté, pretože medzi žiakmi – ale aj učiteľmi – stále pretrváva názor, že gramatika je prísna dáma vyžadujúca biffovanie a vypracúvanie nezáživných cvičení a so vztýčeným prstom číhajúca na chyby, ktorých sa žiaci dopustia. Pritom je to celkom inak. Vo francúzštine sa slovo „*grammaire*“ rýmuje s dvoma výrazmi: «*grand-mère*» (stará mama) a «*gramme d'air*» (gram vzduchu). Stará mama je (a dúfam, že to ešte platí) symbolom múdrosti, dobrej rady a istoty, gram vzduchu zas evokuje slobodu a voľnosť. Ak zvládneme gramatický systém jazyka, máme základňu, ktorá nám umožní nesústredovať sa na to, ako niečo povedať, ale na to, čo chceme v danom jazyku vyjadriť. A to oslobodzuje, umožňuje rozlet...

Ďalej je dôležité, aby gramatika nebola „strašiakom“ ani nezáživnou časťou hodiny. Žiak – a v dnešnej dobe „načomitobude“ tým viac – musí vedieť, čo pomocou toho-ktorého gramatického javu bude môcť vyjadriť. Učiteľ musí neprestajne budovať premostenia medzi tvarom, funkciou a možnosťami použitia toho-ktorého gramatického prostriedku v konkrétnej komunikačnej situácii. V dotiahnutí gramatického učiva do prakticky použiteľného štádia sú ešte stále veľmi veľké rezervy.

Každý učiteľ (a teda aj učiteľ cudzieho jazyka) by si mal byť vedomý toho, že jeho povinnosťou je dať žiakom kvalitný základ nielen pre pracovný život a život v spoločnosti, ale tiež na voľnočasové aktivity, ba dokonca v budúcnosti aj na aktívne prežitý čas dôchodku. A to je veľká zodpovednosť. Upozorňoval na to už v 90. rokoch Petr Piťha, múdry, charizmatický bývalý minister školstva Českej republiky.

Minulý režim, neakceptujúci náboženskú slobodu, sa postaral o Váš odchod z akademického prostredia. Prijali ste miesto v l'upčianskej Biotike a Vaším pracovným nástrojom bola angličtina s ruštinou. Čo Vám toto obdobie dalo?

Z doteraz povedaného by sa mohlo zdať, že ma „režim“ nechal pokojne pracovať, dokonca mi nebránil cestovať. Nebolo to celkom tak. Vyučujúci „západných“ jazykov boli sledovaní ŠtB, na nás však bol nasadený agent, ktorého zbaviť sa bolo celkom jednoduché. (Netuším, či to bolo spôsobené jeho nevysokou inteligenciou, alebo to nerobil z presvedčenia.) Boli sme naučení manévrovať podľa najlepšieho vedomia a svedomia v priestore, ktorý nám bol povolený. Pravidelné ideologické previerky boli skúškou účinnosti „ľudovo-umeleckej tvorivosti“, ale ničím príjemným neboli.

Prvým veľkým signálom, že nie som dobre „zapísaná“, bolo, že som neuspela na dizertačnej skúške z marxistickej filozofie. Na 3. stupeň štúdia som síce bola prijatá na Univerzite Karlovej v Prahe, ale aby som nemusela cestovať, uvedenú skúšku som mohla vykonať v Bystrici. Nezložila som ju však s odôvodnením, že nemám „marxistický pohľad na prácu“. Bola to vôbec prvá neúspešná skúška počas celého môjho štúdia. Aj posledná... A v roku

1984 bez udania konkrétneho dôvodu mi bolo – spolu s kolegyňou angličtinárkou – zakázané učiť. Z jedného dňa na druhý nás vystaňovali z kancelárií, zabránili nám styk so študentmi a vyvíjali na nás silný nátlak, aby sme si našli iné zamestnanie. V tých rokoch už komunistický režim slabol, čo sa v našom prípade prejavilo tak, že nás zo zamestnania oficiálne nevyhodili, len sme nesmeli prísť – ako ideologicky nespoľahlivé – do styku so študentmi. Psychicky to bolo veľmi náročné obdobie, hoci nechýbali ani komické, až absurdné momenty.

A tak som svoje školské prípravy a materiály zbalila do veľkej kartónovej škatule s nápisom „Neotvárať do roku 2000“ a vyniesla som ich na povalu. Postupne som zistila, že ma nemôžu zamestnať ani ako pracovníčku vo výskumnom ústave cestovného ruchu, ani ako upratovačku. Napokon som, vďaka dobrým ľuďom, zakotvila v dokumentačnom oddelení farmaceutického podniku Biotika v Slovenskej Ľupči. Predchádzala ma povest' nespoľahlivej osoby s karieristickými ambíciami, na ktorú si treba dávať veľký pozor. V pracovnom čase od 6.00 do 14.00 som vypracúvala rešerše, prekladala a tlmočila z odboru, ktorý mi bol absolútne cudzí. Hlavne v angličtine. Bolo to tvrdé, ale užitočné. Z Biotiky som odišla som až po revolúcii v roku 1990.

S odstupom času toto obdobie hodnotím ako prelomovú životnú etapu. Bola som štyridsiatnička plná energie a kladného vzťahu k svojej profesii. Zmenu som neniesla ľahko, ale vďaka silnému rodinnému a priateľskému zázemiu a záľubám v prírode a v horách som to zvládla bez dramatických dôsledkov.

V podniku som sa dostala do kolektívu s dobrým šéfom, urobila som si knihovnícky kurz, absolvovala som polročný intenzívny kurz angličtiny pre knihovníkov, fungovala som v odboroch a intenzívne sa venovala vysokohorskej turistike. Okrem práce vyplývajúcej z môjho pracovného zaradenia som mohla ďalej pracovať s kolegyňou z Prahy na učebnici francúzštiny pre základné školy. Bdelému zraku ŠtB táto moja činnosť zrejme unikla, v Prahe moja „závadnosť“ nikomu neprekážala, takže som vo výrobnom podniku úspešne dokončila aj piaty diel učebnice.

Dnes tých päť rokov dokonca vnímam ako pozitívne obdobie, „poobedňajšiu siestu“ na polceste pracovného života. Možno som sa tak vyhla vyhoreniu či prehnaným akademickým ambíciám. V medziľudskej sfére to bolo obdobie „vyčistenia“ vzťahov. Ľudia v mojom okolí sa roztriedili na priateľov a „tých ostatných“. A to bolo pre budúcnosť veľmi cenné...

Ak môžem, ešte pár slov na záver tejto kapitoly. Nikdy som nepátrala po dôvodoch môjho zákazu vyučovať, ani po ľuďoch, ktorí sa o to pričínili. Predpokladám, že slabnúcim komunistickým režimom potreboval obet' z akademického prostredia na zastrašenie študentov v prípade nelojálnosti voči oficiálnej ideológii. Ale keďže som to psychicky zvládla a nenastala okolo mňa očakávaná publicita ani rozruch, zámer zrejme nevyšiel. Usudzujem aj podľa toho, že v Biotike som po celý čas mala „svätý“ pokoj. Ako to v skutočnosti bolo, sa vie už len Tamhore a tam sa to aj dorieši...

Ale po revolúcii ste sa vrátili späť na fakultu...

Áno, ale nie hneď. V Biotike som dokončila rozrobenú prácu, vrátila som sa na FESCR a v roku 1992 na žiadosť kolegu Milana Štulrajtera, ktorý bol poverený znovuzaložením katedry jazykov po desaťročnej pauze, som prešla na Pedagogickú fakultu. Katedra sa postupne vyprofilovala do dnešnej podoby Katedry romanistiky na Filozofickej fakulte UMB.

Netajíte sa tým, že Vašou doménou číslo jeden je kontakt so študentmi a hneď za ním tvorba učebníc. Je tvorba učebníc „veda“? Čo Vás na tejto práci fascinuje?

Tvorit' učebnice je náročné. K tejto práci som sa dostala „ako slepé kura k zrnú“. Pri prvej sérii som nahradila kolegyňu, ktorá v nej zo zdravotných dôvodoch nemohla pokračovať (v kolektíve tvorcov učebníc za bývalého Československa muselo byť Slovensko autorsky zastúpené); myšlienka druhej učebnice sa zrodila pri náhodnom stretnutí s kolegyňou v Paríži v roku 1990.

Keďže moji kolegovia boli v Prahe aj na Slovensku, vyžadovalo si to dobrú organizáciu práce a kvalitnú súčinnosť. Treba si uvedomiť, že prvé diely sme tvorili bez počítačov, mobilov, internetu a e-mailov! Dnes ťažko predstaviteľné... Najcennejšie bolo, že sme každý diel dolad'ovali priamo v Paríži vo vydavateľstve Hachette. Veľa sme sa naučili.

Práca na tvorbe učebníc si vyžaduje nielen kvalitnú znalosť jazyka, ale tiež široký kvalitný teoretický základ a množstvo praktických informácií. Veda aplikovaná na potreby žiakov danej vekovej kategórie, vedomostnej úrovne a učebného cieľa. Navyše tvorba učebnice si vyžaduje kus poctivého remesla a skutočného umenia. Taktiež praktické skúsenosti a pozitívny vzťah k matérii i k používateľom. A to všetko s vedomím, že výsledný produkt nebude finálnym produktom. Tým sa učebnica stáva až v rukách konkrétneho učiteľa, ktorý z nej vytvorí finálny produkt pre konkrétnych žiakov s konkrétnym cieľom, so zvolenými metodickými postupmi. Preto si táto tvorba vyžaduje aj veľkú dávku pokory...

Učebnice, ktorých ste boli spoluautorkou v „ilegalite“, nie sú jediné. V tvorbe učebníc ste pokračovali a zaznamenali ste špičkový ohlas aj počtom reedícií...

Po prvej sérii učebníc mi moja pani profesorka z Rennes povedala, že to budem niest' ako celoživotné bremeno. Vtedy som jej, pravdaže, neverila, dnes však viem, že toto proroctvo bolo pravdivé. Autor učebnice vidí – lepšie ako ostatní – jej nedostatky a je „na pranieri“ počas celého obdobia používania učebnice, pracuje na reedíciách, aktualizáciách.

Hneď v roku 1991 sme s tou istou kolegyňou a s francúzskym kolegom pripravili prvý diel učebnice francúzštiny opäť pre základnú školu *En Français*, ktorá vyšla v českej aj slovenskej verzii v Prahe a v Bratislave v spolupráci s francúzskym renomovaným vydavateľstvom (nielen) učebnicovej literatúry Hachette. Štvordielny súbor bol prvou domácou učebnicou cudzieho jazyka novej generácie na území bývalého Československa a dlho touto prvou lastovičkou zostal. Vyšiel vo viacerých reedíciách (1. diel na Slovensku v siedmich) a dodnes sa používa, hoci životnosť sa už skončila.

Práve Vy ste dobrým znamením spolupráce našej univerzity s univerzitou v Rennes. Ako vlastne vznikla táto spolupráca a v akých konkrétnostiach sa rozvíja?

Po znovuzriadení katedry jazykov bolo potrebné poobzerať sa aj po možnostiach spolupráce so zahraničnými univerzitami. Je prirodzené, že prvou z nich bola práve *Université de Haute Bretagne* v Rennes, ktorá bola, v istom zmysle slova, mojou domovskou univerzitou. Oficiálne partnerstvo s univerzitou v Rennes trvá od 90. rokov minulého storočia dodnes. Mnoho rokov sme prijímali francúzskych študentov tejto univerzity, budúcich učiteľov francúzštiny ako cudzieho jazyka, ktorí ešte pred programom Erasmus navštevovali u nás celý semester prednášky a semináre z didaktiky FJ a vykonávali si povinnú pedagogickú prax na banskobystričských školách.

Bola to spolupráca prospešná pre obe strany: francúzski študenti zažili vyučovanie francúzštiny v slovenských podmienkach, naši študenti mali pravidelný kontakt s frankofónnymi rovesníkmi a na školách dostali francúzskeho lektora alebo lektorku zadarmo! Škoda, že tento model prestal byť aktuálny po reforme vysokoškolského štúdia vo Francúzsku.

Dnes má katedra podpísané partnerské zmluvy aj s ďalšími francúzskymi univerzitami a činnosť sa, okrem vysielania študentov „na Erasmus“, odvíja od riešených projektov členov katedry na vedeckej a pedagogickej úrovni.

Viem, že ste zberateľkou hodnôt, neuchádzate sa o vyznamenania a ceny. Myslím ale, že Zlatá medaila UMB v roku 2010 za Vašu prácu a dielo bola satisfakciou za Vaše úsilie vynaložené v prospech univerzity. A s akým pocitom ste prijímali francúzske štátne vyznamenanie, ktoré pochádza ešte z obdobia napoleonských čias? Ste držiteľkou dokonca dvoch francúzskych vyznamenaní...

Vyznamenania často dávajú punc veku či sú znamením ukončenia istej pracovnej etapy. Francúzske vyznamenania, ktoré som dostala v rokoch 1992 a 2002, mi boli sympatické tým, že nepredznamenávali žiaden koniec. „Akademické palmy“ (*Palmes académiques*) sú trojstupňovým vyznamenaním pre francúzskych učiteľov a zahraniční učitelia ich dostávajú za šírenie francúzskeho jazyka a kultúry vo svojej krajine. Vedela som o ňom z literatúry, zo spomienkovej trilógie Marcela Pagnola. Toto vyznamenanie urobilo veľkú radosť mojim blízkym, a teda aj mne.

Pre mňa osobne sú však cennejšie stretnutia s bývalými študentkami a študentmi. Bolo ich za tie desaťročia neúrekom. Ak má učiteľ viesť svojich študentov tak, aby bol spokojný aj vtedy, keď mu budú šéfovať, potom sa to podarilo a naplnilo aj mne. Hreje ma pri srdci prepojenie ľudských hodnôt s vedeckou a pedagogickou erudíciou u mojich študentov už v mladom veku.

Nedávno ma pozvali jedny z mojich prvých absolventiek na stretnutie v strede týždňa v obedňajšom čase. Dobešla som do reštaurácie po prednáške z fakulty. „Dievčence“ tam už sedeli, spokojné, vysmiate. Ukázalo sa, že všetky sú už na dôchodku, len ja som dobehla z práce... Zrejme je už naozaj na čase, aby som nasledovala ich príklad...

Ste vášnivou turistkou, milovníčkou prírody, rada fotografujete. Máte zážitky s alpským ľadovcom, krajinou kameňa i mora...

Predsa len sa na chvíľu ešte vrátim k svojmu „neučiteľskému“ obdobiu. Pri jednom „pohovore“ vyšetrovateľ ŠtB, keď sa mu nedarilo dostať zo mňa žiadne informácie, ktoré by sa mu páčili, stratil „nervy“. Oboril sa na mňa, ako to, že som ešte pokojná, že som sa nezrútila, keď mi vraj všetko vzali. Z miesta, na ktorom som sedela, bol výhľad na Urpín s jedným kalvárskym zastavením. Moja odpoveď znela: „Všetko ste mi nevzali.“ Okrem úžasného rodinného a priateľského zázemia mi ostali hory a záhrada.

V Biotike som mala hodne voľného času. Už som si nemusela nosiť prácu domov, a tak som sa mohla naplno venovať svojim záľubám: turistike, fotografovaniu, starostlivosti o turčiansku záhradu. Na FESCR fungoval v tom čase kvalitný turistický klub, z ktorého ma nevylúčili. A nebola som zameraná už len na frankofónny svet, otvorili sa mi nové, krásne horizonty.

Hory ma naučili vytrvalosti, trpezlivosti čakať na „druhý dych“. Práca so zemou zas svedomitému dodržiavaniu „agrotechnických termínov“ a vedomiu, že človek nie je takým pánom tvorstva, za akého sa vo svojej samolúbosti pokladá. Stará mama vravievala, že každý rok sa dačo neurodí, nech sa usilujeme akokoľvek... A ak niečo nevyjde, bude sa musieť čakať do ďalšieho roku...

„Človek si obehne svoje miestečka, potľapká si svoj kameň, ktorý ho toľko dní podopieral, a tichučko povie desiatkam milých kútov a zátočiniek: – Tak zasa dovi!“ (zo súkromnej korešpondencie s keramičkou Jitkou Petrikovičovou). Mali ste, máte také miestečko? Na ktorom mieste ste mali naliehavý pocit, že sa stretávate s Jonathanom?

Jéj, Jonathan Livingston, Čajka! Ďakujem, že ste mi ho pripomenuli aj s jeho neskrotnou túžbou slobodne lietať...

Srdcu blízkych miest mám viacero. Dokonca jednu malú súkromnú pláž mám aj doma – pár mušlí z pláží, po ktorých som chodila, v izbe na tienidle lampy. Alebo malebnú pláž s jemným pieskom a kričiacimi čajkami v juhozápadnom Bretónsku, kam sa v myslí vraciam, keď potrebujem pookriať. Alebo siluetu kláštora vytesaného do skaly v sýrskej Maalule; pri spomienke naň pri srdci pichne, lebo zdá sa, že tam nezostal kameň na kameni. Alebo biele noci nad Fínskym zálivom... Alebo pohľad z našej záhrady na slnko zapadajúce za Zniev... A potom hory. Dostala som v živote príležitosť pozrieť sa vari do všetkých výrazných európskych pohorí, od Pyrenejí po Kaukaz. S dvadsaťkilovým batohom na niekoľkodenný pochod, či s batôžkom na krátku túru. Všade mi bolo dobre. Avšak asi najhlbšie sa mi do srdca vryl Kaukaz. Dostali sme sa tam v rámci čedokárskeho zájazdu (týždeň hory, týždeň more) v auguste 1984 spolu s mojou mamou, ktorá mala len o pár rokov menej ako teraz ja. Dokonca lekár v turistickej základni Teberda (v nadmorskej výške 1300 m) nechcel pustiť „bábušku“ kvôli veku do hôr.

To bola nádhera! Výšky, hĺbky, ľadovce, vodopády, divoké, do biela spenené horské bystriny s voľne sa pasúcimi koňmi na brehu, iskrivo čistý vzduch. Aj z domu známe rastliny mali neobvyklé rozmery a intenzitu farieb. Nikde nikoho. Ani turistické značky. Po takmer neznateľných prtiach nás viedla mladučká sprievodkyňa. Úžasný pocit, keď sme stáli v sedle na rozhraní medzi Európou a Áziou. Nič podobné som dovtedy (a ani potom) nezažila. Paradoxne som práve na Kaukaze zažila najsilnejší pocit grandióznosti a voľnosti. Ožili verše Lermontova, medzi nimi aj tento: *Štob večno ich pomniť, tam nado byť raz* (Kaukaz, 1830).

Nie je pravda, že sme ľudské bytosti s duchovnými skúsenosťami, ale sme duchovné bytosti v ľudskom tele. Môžete túto myšlienku potvrdiť alebo vyvrátiť?

Nuž, čo povedať... Asi je to pravda, keďže sa nám poniektorým v tomto dnešnom prematerializovanom svete neľahko žije... Potrebujeme stále upevňovať puto s Božou podstatou, zachytávať ju, pokúšať sa ju uchopiť. Tak trochu možno aj prostredníctvom fotografie – detailu kvetu, neba s oblakmi, hrebeňov hôr či morských vln alebo hĺbky pohľadu.. A taktiež cez človeka v slove, v tónoch hudby či v mlčaní. Patrí to k mojim základným životným potrebám

Pani docentka, čo by som Vám okrem požehnania dobrého zdravia mohla ešte zaželať?

Želaní veľa nemám. Moje životné putovania i zastavenia ukázali, že nech som si plánovala a želala čokoľvek, vyvinulo sa to celkom inak. A ako bolo, bolo dobre. Ale môžete mi ešte

priať v rodine život v aktívnej pohode, a aby som ešte uvidela kvitnúť kandik psí zub vo voľnej prírode. A ja by som chcela škole, ktorej som venovala celý život, zaželať dôstojné miesto aj pre iné cudzie jazyky, nielen angličtinu...

Za rozhovor poďakovala Slavomíra Očenášová-Štrbová

<https://www.umb.sk/o-nas/informacie/spravodajca-umb/2015-2016-3063/spravodajca-umb-2-2016/vedicky-zivot/cez-prekazky-s-pokorou-ma-slovicko-s-e-baranovou.html>

8. 3. 2016